

”SE ON KUIN PYÖRÄ JOKA ON JO TOSI HYVÄSSÄ VAUHDISSA EIKÄ SITÄ
SAADA PYSÄHTYMÄÄN.” DISKURSSIANALYYSI OULUN SEUDUN
ASUKKAIDEN ILMASTONMUUTOSKÄSITYKSISTÄ

Suomen kielen
kandidaatintutkielma
Oulun yliopisto
14.1.2022

Maria Vesterinen

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1. Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset	1
1.2. Aiemmat tutkimukset	2
1.3. Aineisto	3
1.4. Tutkijan positio	4
2. TEOREETTINEN JA METODINEN VIITEKEHYS	6
2.1. Diskurssianalyysi teoreettisena viitekehysenä	6
2.2. Faircloughin kriittinen diskurssianalyysi	8
3. ANALYYSI	9
3.1. Säädiskurssi	10
3.2. Talousdiskurssi	13
3.3. Vähättelydiskurssi	15
3.4. Huolidiskurssi	17
3.5. Vaikutusdiskurssi	18
3.6. Ekologisuusdiskurssi	20
3.7. Liikediskurssi	21
3.8. Muutosdiskurssi	23
3.9. Diskurssien vertailu ikäryhmittäin	24
4. PÄÄTÄNTÖ	28
LÄHTEET	31
LIITE	

1. JOHDANTO

1.1. Tutkimuksen aihe ja tutkimuskysymykset

Kandidaatintutkielmassani tutkin diskurssianalyysin keinoin, miten Oulun seudulla asuvat ihmiset puhuvat ilmastonmuutoksesta ja mitä mahdollisia merkityksiä ilmiölle annetaan. Käsittelen myös sitä, miten nämä diskurssit edustuvat eri ikäryhmissä. Tutkimus on erityisen ajankohtainen, sillä ilmastoasioista on uutisoitu viime aikoina toistuvasti. Ilmastonmuutos johtuu kasvihuonekaasujen voimistumisesta, mikä nostaa keskilämpötilaa (Ilmasto-opas.fi 2021). Keskilämpötilan muutokseen on usein löydetty luonnollisia syitä, mutta nykyisen ilmastonmuutoksen syyt ovat todistettusti osaltaan ihmisen toiminnan aiheuttamia (Tapaninen 2020: 3). Aihe onkin aikaansaanut paljon keskustelua ja mielipiteitä ympäri maailmaa: esimerkiksi erilaiset luonnonkatastrofit, kuten laajat metsäpalot, ovat saaneet viime vuosien aikana globaalia huomiota. Ilmastonmuutoksen vahva näkyminen mediassa herätti kiinnostukseni tutkia, miten ihmiset merkityksellistävät ilmiötä.

Tämän rajauksen myötä tutkielmani tarkastelee Oulun seudun asukkaiden puheessa aktivoituvia diskursseja ilmastonmuutoksesta. Vastaavaa tutkimusta ilmastonmuutoksen diskursseista Oulun seudulla ei ole tutkittu aikaisemmin, joten tutkimus on tämän vuoksi aiheellinen. Keskityn tutkimaan aiheitani paikallisesti, koska minua kiinnostaa erityisesti oman asuinpaikkakuntani lähiympäristö. Oulun seutuun kuuluvat Oulun lisäksi Kempele, Liminka, Lumijoki, Tyrnävä, Muhos, Ii sekä Hailuoto (Ouka.fi 2021). Tämän lisäksi olen kiinnittänyt tutkielmassani huomiota siihen, miten eri ikäiset ihmiset puhuvat ilmastonmuutoksesta. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

- 1) Mitä ilmastonmuutosdiskursseja Oulun seudun asukkaiden vastauksissa esiintyy?
- 2) Millaisia eroja diskurssien aktivoitumisessa on eri ikäryhmien välillä?

Tutkimukseni pääpaino on ensimmäisellä tutkimuskysymykselläni. Keskityn siis analyysissäni (ks. luku 3) nimeämään ja analysoimaan aineisossani aktivoituvia diskursseja. Diskurssien nimeämisen jälkeen pääsen toisen tutkimuskysymykseni myötä tutkimaan diskurssien aktivoitumisen eroja eri ikäryhmissä (ks. luku 3.9.).

1.2. Aiemmat tutkimukset

Aihetta on tutkittu aiemmin Sara Tapanisen (2020) antropologian pro gradu -tutkielmassa, joka rajautuu koskemaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia Lapissa matkailuyrittäjien näkökulmasta. Tapaninen tutkii osallistujien käsityksiä ilmastonmuutoksesta haastatteluiden avulla. Tämän jälkeen aineistosta luokitellaan matkailuyrittäjien puheessa aktivoituvia ilmastodiskursseja. Diskurssianalyysin osalta tutkimusasetelma on hyvin samankaltainen verrattuna omaan tutkielmaani. Tutkimukset eroavat toisistaan esimerkiksi aineistokeruumenetelmän ja näkökulman kannalta. Oma näkökulmani tutkimukseen on tarkastella aihetta alueellisesti niin, että tutkimus kohdistuu kaikkiin alueella asuviin ihmisiin.

Tutkimuksessa puhutavat jaotellaan lopulta kolmeen eri ryhmään: ilmastoskeptinen puhetapa, ilmaston lämpenemisen puhetapa sekä ekologinen liiketoimintaa painottava puhetapa. Ilmastoskeptiselle puhetavalle on tyypillistä, että ilmastonmuutosta ei nähdä todellisena. Tällöin haastateltava voi perustella ilmastonmuutosta luonnollisilla ilmiöillä, joihin ihminen ei voi vaikuttaa. (Tapaninen 2020: 31–35.) Ilmaston lämpenemisen puhetavassa ilmastonmuutokseen liitetään vahvasti ilmaston lämpeneminen sekä erilaiset luonnonilmiöt, kuten kuivuus. Tapaninen toteaa, että ilmaston lämpenemisen puhetavassa ihmiset suhtautuvat ilmiöön kiinnostuksella ja ajattelevat sen olevan uhka. (Tapaninen 2020: 35–38.) Ekologista liiketoimintaa painottava puhetapa tuo ilmi muun muassa poliittisen ja ekologisen näkökulman (Tapaninen 2020: 39–43). Peilaan tutkimusta omaan tutkielmaani tarkastelemalla, aktivoituuko aineistossani samankaltaisia diskursseja.

Samaa metodista viitekehystä eli kriittistä diskurssianalyysiä hyödyntää työssään muun muassa Laatikainen (2021), joka tutkii lukemistottumuksia ja lukemisdiskursseja. Sen sijaan Leppävuori (2016) tutkii kuoleamisen representaatioita ja kuolemadiskursseja kriittisen diskurssianalyysin näkökulmasta. Tätilän (2014) tutkimus vastaavasti nimeää lehdistä aktivoituvia yksilön ja yhteiskunnan diskursseja.

Sähköisen kyselylomaketta hyödyntää aineistonkeruumenetelmänä jo aikaisemmin mainittu Laatikainen (2021). Samoin tekee Liimatta (2013), joka tutkii Oulun seudun ammattiotopiston opiskelijoiden äidinkielen oppiaineeseen asennoitumista.

1.3. Aineisto

Aineistonani toimii kyselytutkimus. Lopullinen aineistoni koostuu 27 vastauslomakkeesta, joista olen rajannut yhteensä 118 vastausta. Olen kerännyt aineistoni sähköisesti Facebookin ryhmissä Oulun Puskaradio ja Puskaradio Oulun seutu. Molemmat ryhmät ovat julkaisualustoja, jotka on tarkoitettu Oulua tai Oulun seutua koskevalle keskustelulle. Kysely oli avoinna Oulun Puskaradio -ryhmässä aikavälin 29.9.–22.10. ja ryhmässä Puskaradio Oulun seutu aikavälin 19.–22.10. Lomakkeeseen vastasi yhteensä 27 ihmistä, joista naisia on 44 prosenttia ja miehiä 56 prosenttia.

Kyselylomakkeen suhteen olen tietoinen siitä, että Oulun Puskaradio -ryhmässä voi olla vastaajia painottuen tiettyyn alueeseen Oulun seudulla. Oulun seutuun kuuluvilla alueilla on olemassa myös omia ryhmiä, mutta osa heistä voi kuulua myös Oulun Puskaradioon. Tämän vuoksi koin aiheelliseksi rajata tutkittavan alueen laajemmin Oulun seutuun, enkä ainoastaan Ouluun, koska tällainen rajausta olisi voinut jättää mahdollisia vastaajia tutkimuksen ulkopuolelle. Päädyin lopulliseen 118 vastaukseen karsimalla kyselylomakkeen kaikista 189 vastauksesta pois ne vastaukset, jotka olivat epäselviä. Tämän jälkeen tutkin jäljelle jääneistä vastauksista diskursseja aktivoivia sanavalintoja ja karsin pois ne, joissa sanavalinnat eivät aktivoineet diskursseja.

Kyselylomakkeessa pakollisina taustatietoina kysytään vastaajan ikää sekä kotipaikkakuntaa. Näin saan tarkkaa tietoa siitä, mitkä diskurssit aktivoituvat eri ikäryhmissä. Ennakko-oletukseni on, että kaikki kyselyyn osallistujat asuvat Oulun seudulla, koska ryhmät ovat tarkoitettu kyseisen alueen asukkaille. Valinnaisina kohtina kysyn vastaajien sukupuolta, koulutustaustaa sekä ammattia. Kysymykset koulutustaustasta ja ammatista eivät ole merkityksellisiä varsinaisessa analyysissäni, mutta ne antavat mahdollista taustatietoa vastaajien aiemmasta tietämyksestä aihetta kohtaan esimerkiksi siten, että työympäristöalalla voi vaikuttaa vastaajan näkemyksiin. Tällä varmistin sen, etteivät kaikki vastaajat ole tietyn käsityksen kannalla, vaan vastauksissa tulee esille mahdollisimman erilaisia näkökulmia.

Lomakkeella on tämän lisäksi kysytty erilaisia avo- ja monivalintakysymyksiä. Avokysymyksien avulla vastaajat saavat vapaasti kertoa mielipiteistään sekä perustella vastauksensa. Tutkielmani kannalta avokysymykset ovat tärkein osa, sillä analyysini pohjautuu

näihin kysymyksiin. Avokysymyksiä on yhteensä 7, joista 4 on varsinaisia kysymyksiä ja loput 3 kysymysten perusteluja.

Olen muotoillut kysymykset niin, että ne eivät ohjailisi vastaajia millään tavalla. Tavoitteenani on saada vastaajat pohtimaan käsityksiään vapaasti ilman minkäänlaista ohjailua tietynlaisiin vastuksiin. Tämän vuoksi olen käyttänyt kysymyssanoilla alkavia virkkeitä, mikä mahdollistaa pidemmät vastaukset. Analyysini perustuu seuraaviin avokysymyksiin:

1. Mitä ilmastonmuutos mielestäsi tarkoittaa?
2. Mitä ajatuksia käsite ilmastonmuutos sinussa herättää?
3. Perustele vastauksesi.
4. Millä tavoin ilmastonmuutos näkyy arjessasi?
5. Perustele vastauksesi.
6. Pohdi, millä tavoin ilmastonmuutos tulee näkymään arjessasi tulevaisuudessa.
7. Perustele vastauksesi.

Kolmannen osion monivalintakysymyksien tarkoituksena on antaa tietoa vastaajien kiinnostuksesta aiheeseen. Kyselyn viimeisellä osiolla on puolestaan selvitetty tarkentavia kysymyksiä. Olen muun muassa halunnut tietoa vastaajien motiiveista sekä siitä, onko vastaajilla kokemusta ympäristöön liittyvistä työtehtävistä tai harrastetoiminnasta. Aktiivisuus ilmastoon liittyvissä asioissa tai kuuluminen harrastetoimintaan kertoo vastaajan kiinnostuksesta aiheita kohtaan, mikä puolestaan voi ilmetä tietynlaisina vastauksina. Tutkielman rajallisuuden vuoksi jätän kolmannen ja neljännen osion kysymykset analyysin ulkopuolelle, ja keskityn tutkimaan ainoastaan avokysymysten vastuksia.

1.4. Tutkijan positio

Koska tutkimukseni aihe on osittain lähtöisin henkilökohtaisista mielenkiinnonkohteistani, koen aiheelliseksi esitellä hieman näkökulmaani tutkijana. Ilmastomuutos on ollut viime aikoina pinnalla, joten olen senkin vuoksi tutustunut aiheeseen jo etukäteen. Minulla on siis taustatietoa siitä, millä tavoin ilmiötä mahdollisesti kielennetään. Lisäksi

olen tutustunut luvussa 1.3. esittelemääni Tapanisen tutkielmaan, joka mahdollistaa tietynlaiset taustaoletukset tutkimukselle. Omassa tutkimuksessani tavoitteeni on toimia objektiivisena havaitsijana, niin etteivät taustaoletukseni ohjaile tutkimuksen tekoa.

Huomioin objektiivisuuden toteutumisen jo ennen aineistonkeruuta kyselylomakkeen teossa. Koska analyysini pohjautuu lomakkeen avokysymyksiin, piti minun kiinnittää huomiota kysymysten muotoiluun. Kysymysten tavoite on, etteivät ne ohjailisi vastaajia tietyn tyyppisiin vastauksiin. Tutkimuksen edetessä tavoitteeni on tarkastella aineistoa ilman tietyn tyyppisiä ennako-oletuksia kielenpiirteistä.

Juhila (1999: 202) esittää kolme mahdollista tutkijan positiota, jotka kuvastavat tutkijan suhdetta käyttämäänsä aineistoon. Omassa tutkimuksessani koen asettuvani lähinnä tulkitsejan rooliin. Samaistun tulkitsejan rooliin esimerkiksi sen vuoksi, että näen aineistoni laajana joukkona erilaisia mahdollisuuksia, joita lähdän analysoimaan. Kyseisessä positiossa on kuitenkin vaarana lähteä tekemään analyysiä liikaa oman subjektiivisen näkemysensä pohjalta. (Juhila 1999: 212–213.) Olenkin pyrkinyt välttämään tällaista lähestymistapaa, sillä tarkoitukseni on tarkastella aihetta objektiivisesti. Tämä näkyy tutkielmani teossa siten, että tuon tutkimusprosessin selkeästi esille. Havainnollistan esimerkiksi tutkimustuloksiani aineistoesimerkkien avulla.

2. TEOREETTINEN JA METODINEN VIITEKEHYS

2.1. Diskurssianalyysi teoreettisena viitekehysenä

Diskurssintutkimus toimii sekä teoreettisena että metodisena näkökulmana (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 268). Se on kvalitatiivista eli laadullista tutkimusta (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 210). Kiinnostus kohdistuu siihen, miten kielenkäytöllä kuvataan ja selitetään maailmaa (Suoninen 1999: 18). Tutkielmani tavoite on tarkastella, millä kielellisillä valinnoilla ilmastonmuutosta merkityksellistetään. Diskurssintutkimuksessa ei kuitenkaan tavoitella mitään yksiselitteistä totuutta, koska kielenkäyttö on täynnä erilaisia valinnanmahdollisuuksia. (Suoninen 1999: 18).

Diskurssin käsite on hyvin monimerkityksinen, ja eri tieteenaloilla käsitettä tarkastellaan eri tavalla. Usein lingvistiikassa sillä viitataan puhuttuun tai kirjoitettuun kieleen (Fairclough 1997: 75). Omassa tutkielmassani näen diskurssit merkityksinä, jotka rakentavat todellisuutta ja antavat samalla tietoa vallitsevasta yhteiskunnasta. Näen tutkielmani kannalta tärkeänä diskurssin hahmottamisen tietyssä kontekstissa. Diskurssintutkimuksessa diskurssi nähdäänkin varsin vakiintuneena, tietyssä tilanteessa tapahtuvana kielenkäyttönä, eli näkökulma kohdistuu aitoihin kielenkäyttötilanteisiin (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 30).

Tärkeä käsite diskurssianalyysin kannalta on **konstruktivisuus**. Kielenkäytön yhteydessä kielenkäyttäjät merkityksellistää eli konstruoi puhutun tai kirjoitetun kohteen. Kielen merkityksellistäminen voi joskus olla kielenkäyttäjälle vaikea havaita, sillä oman kulttuurin sanat voivat tuntua itsestään selviltä. (Jokila, Juhila & Suoninen 2004: 18.) Merkityksellistämässä voidaan erottaa kaksi eri suuntausta. Vakiinnuttamisen suuntaus auttaa hahmottamaan maailmaa, joka muuten vaikuttaisi kaoottiselta. Tällöin kielenkäyttäjät voi viestiä toisille olettaen toisen ymmärtävän häntä. Toisaalta merkitysten rajat ovat hämärät, jolloin moninaiset kielelliset merkitykset ovat jatkuvassa muutoksessa. (Jokinen 1999: 39.) Huomioitavaa on myös ei-heijastavuuden idea, jossa kielen ei oleteta heijastavan suoraan ulkoista todellisuutta (Jokila, Juhila & Suoninen 2004: 20). Tämä tarkoittaa tutkimuksessani sitä, että kiinnitän huomioni siihen, miten ilmastonmuutosta tuotetaan kielellisin keinoin.

Kielen järjestäytyminen ei ole diskurssianalyysin mukaan vain lingvististä, vaan perusajatuksena on myös kielen näkeminen **sosiaalisena toimintana** (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 14). Kieltä ei myöskään nähdä paikallaan pysyvänä resurssina, vaan se muuttuu jatkuvasti mahdollistaen samalla uusia tapoja käyttää kieltä. Lisäksi kieli nähdään diskurssintutkimuksessa **kontekstisidonnaisena**. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 15–16.) Tämä tarkoittaa tutkielmani kannalta sitä, että en näe kielenkäyttöä irrallisena yksikkönä, vaan näen kielen tietyn tilanteen tuotoksena. Koska tutkimukseen osallistuneiden kontekstina toimii kyselylomake, kieli on juuri sen vastaushetken aikaansaannos. Perusajatus on, että kieli on todellista kielenkäyttöä tietyssä kontekstissa.

Diskurssintutkimus on kiinnostunut kielellisen toiminnan lisäksi myös yhteiskunnasta ja kulttuurista (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 17). Kriittisessä diskurssianalyysissä kielenkäytön sidoksisuus yhteiskuntaan voidaan nähdä joko yhteiskunnallisena tuotoksena tai yhteiskunnallisena vaikuttajana (Fairclough 1997: 76). Lisäksi kielenkäyttäjän maailmassa vaikuttaa taustalla myös yhteiskunnan konteksti (Pietikäinen & Mäntynen 2009: 18). Yhteiskunnan periaatteet, normit ja säännöt voivat siis osaltaan rajoittaa puhujan kielellistä ilmaisua eri tilanteissa ja paikoissa.

Monet diskurssianalyytikot hyödyntävät tutkimuksissaan systeemis-funktionaalista kieliteoriaa, johon liittyy olennaisesti **funktionaalinen kielikäsitys**. Funktionaalinen käsitys kielestä perustuu siihen, että kielenkäyttäjällä on erilaisia mahdollisuuksia käyttää kieltä. Toisaalta kielenkäyttökonteksti vaikuttaa siihen, miten kieltä käytetään. (Pietikäinen & Mäntynen 2019: 19–20) Pietikäisen ja Mäntynen (2019: 19) mukaan merkittävää funktionaalisisessa kielikäsitksessä on myös tilanteisuus eli se, missä tilanteessa kieltä käytetään. Analyysini perustana toimiva aineisto on valikoitunut rajattomasta määrästä erilaisia mahdollisuuksia käyttää kieltä. Funktionaalisen kielikäsitksen ideaa apuna hyödyntäen olen kiinnostunut siitä, millä tavalla ihmiset kuvaavat ilmastonmuutosta.

2.2. Faircloughin kriittinen diskurssianalyysi

Sovellan tutkimuksessani Norman Faircloughin (1989: 110–111) kriittisen diskurssianalyysin mallia. Faircloughin mallin mukaisesti diskursseja voi tarkastella kolmella eri tavalla: sanaston, kieliopin tai tekstirakenteiden tasolla. Tutkielmassani keskityn tutkimaan kolmijaon sanastotasoa. Otan analyysiini mukaan substantiivi-, adjektiivi- ja verbivalintoja sekä näitä sisältäviä lausekkeita, jotka toistuvat aineistossani. Sisällytin analyysiini mukaan myös yhden pronominalinnan, koska se on merkityksellinen vaikutusdiskurssin aktivoitumisen kannalta (ks. luku 3.5.). Tutkin vastauksissa toistuvia sanavalintoja, jotka merkityksellistävät ilmastonmuutoksen diskurssia. Toistuvien puhetaipojen myötä pääsen diskurssien nimeämiseen.

Myös Saviniemi (2015) soveltaa Faircloughin mallia väitöskirjassaan, ja käytän myös tätä lähestymistapaa omassa metodisessa työskentelyssäni. Aloitin aineistoni tarkastelun sanaluokkien (substantiivit, adjektiivit ja verbit) koodaamisella eri väreihin. Tämän jälkeen olen ryhmitellyt toistuvat kielelliset ilmaukset ja nimennyt diskurssit. Tarkastelen myös jossain määrin Faircloughin mallin mukaisesti ideologisesti merkittäviä merkityssuhteita, kuten hyponymiaa (*ääri-ilmiö*) ja antonymiaa (*kuuma, kylmä*).

3. ANALYYSI

Analyysini aloituksessa keskityn perusteelliseen aineiston läpikäyntiin ja toistuvien sanojen tai ilmausten tarkasteluun. Tarkastelen aineistossani ilmeneviä mielenkiintoisia sanavalintoja ja lausekkeita, joihin sisältyy substantiiveja, adjektiiveja ja verbejä. Lisäksi otan huomioon yhden persoonapronominin vaikutusdiskurssin analyysissä. Toistuvien kielellisten valintojen luokittelun jälkeen nimeän diskurssit. Aineistoni perusteella erotelen analyysissäni kahdeksan diskurssia, joita käsittelen luvuissa 3.1.–3.8. Tämän jälkeen käsittelen toista tutkimuskysymystäni diskurssien aktivoitumisesta eri ikäryhmien välillä alaluvussa 3.9. Havaitsin aineistostani seuraavat diskurssit, jotka esitän yleisyysjärjestyksessä:

1. Säädiskurssi
2. Talousdiskurssi
3. Vähättelydiskurssi
4. Huolidiskurssi
5. Vaikutusdiskurssi
6. Ekologisuusdiskurssi
7. Liikediskurssi
8. Muutosdiskurssi

Päätelmiäni havainnollistavat aineistoesimerkit ovat alkuperäisessä kieliasussaan, minkä vuoksi oikeinkirjoitus on paikoin epäkieliopillista. Olen koodannut aineistoesimerkit siten, että jokaisen esimerkin jälkeen ilmoitetaan suluissa ensin vastaajan numero. Tämän perässä tuleva numerokoodi kertoo, mihin ikäryhmään vastaaja kuuluu. Jokainen numero edustaa siis yhtä ikäryhmää (ks. taulukko 1).

TAULUKKO 1. Aineistoesimerkkien ikäkoodit.

Ikäryhmä	Numerokoodi
21–30-vuotiaat	1
31–40-vuotiaat	2
41–50-vuotiaat	3
51–60-vuotiaat	4
61–70-vuotiaat	5

3.1. Sädiskurssi

Aineistossa toistuvat eniten ilmaukset, joissa kuvaillaan säästä tehtyjä havaintoja lämpötilan muuttumisen kannalta. Lämpötilaan liittyvät havainnot toistuvat esimerkkien (1), (2) ja (3) substantiiveissa *lämpötila* ja *lämpeneminen*. Ilmastomuutokseen liitetään lämpötilan vaihtelun lisäksi myös sateessa tapahtuvat muutokset, kuten esimerkkien (1) ja (2) substantiivista *sademäärät* voidaan huomata.

- (1) *Paikallisten ilmastojen muuttumista siten, että **lämpötilat** ja/tai **sademäärät** muuttuvat.* (vastaaja 2, 4)
- (2) *Ilmasto on aina muuttunut ja todennäköisesti tulee aina muuttumaan. Aikana, jolloin ihminen ei juurikaan ole voinut vaikuttaa asiaan, **lämpötilat** ja **paikalliset sademäärät** ovat muuttuneet rajustikin.* (vastaaja 2, 4)
- (3) *Nykyisen tilan muuttumista, **lämpenemistä**, mannerjäätikön sulamista* (vastaaja 8, 3)

Kyseiset ilmiöt käsitetään aineiston perusteella säässä tapahtuvina muutoksina, joihin ihminen ei voi vaikuttaa omalla toiminnallaan. Esimerkissä (2) mainitaan suoraan, kuinka sään vaihtelu ei ole ihmisistä riippuvaista. Ilmastomuutoksen kuvailu pelkkänä lämpötilan muutoksena ei kerro, mitä muutos saa aikaan, jolloin havainto jää melko pinnalliseksi. Samankaltaisen havainnon on tehnyt myös Tapaninen (2020) pro gradu -tutkielmassaan. Kuva ilmastomuutoksesta jää osittain suppeaksi, jos se käsitetään ilmaston lämpenemisenä. (Tapaninen 2020: 35)

Pelkkä lämpötilan ja sademäärien kuvailu voi antaa ilmastonmuutoksesta suppeamman kuvan, mutta aineistossa on kuvailtu myös, miten nämä vaikuttavat maapallollamme konkreettisesti. Nämä puhumisen tavat näkyvät esimerkkien (4) ja (5) substantiiveissa *viljelykausi*, *hiilidioksidimäärä* ja lausekkeessa *vihreitten kasvien määrä*.

- (4) *Viljelykausi pitenee, saharan autiomaan rehevöityy* – – (vastaaja 15, 2)
- (5) *Mm. Ihmisen toiminnan seurauksena maapallon lämpötila nousee. Hiilidioksidimäärä lisääntyy, ja happea tuottavien vihreitten kasvien määrä vähenee.* – – (vastaaja 18, 5)

Substantiivi *kausi* viittaa tiettyyn ajanjaksoon, jolla on aloitus ja lopetus (KS 2021 s.v. *kausi*). Substantiivin *viljelykausi* yhteydessä mainittu verbi *pitenee* ilmaisee, että rajat eivät pysy samanlaisena kuin ennen, vaan ne muuttuvat. Ilmastonmuutokseen liitetään siis käsityksiä rajatapauksista tai jopa rajojen rikkomisesta. Esimerkin (5) taustalla vaikuttaa ajatus lämpötilan muutoksesta, jonka seurauksena maapallolla tapahtuu näkyviä muutoksia.

Vastauksissa mainitaan suoraan ilmastonmuutoksesta johtuva sään ääripäiden voimistuminen käyttämällä substantiivisia *ääri-ilmiö*, jolla voidaan tarkoittaa muun muassa helleaaltoja tai poikkeuksellisia rankkasateita (KS 2021 s.v. *ääri-ilmiö*). Tämä tulee esille esimerkeistä (6) ja (7).

- (6) *Etenkin ilmaston ääri-ilmiöt, kuten kuivuudesta johtuvat metsäpalot ja erinäiset myrskyt hirvittävät.* – – (vastaaja 10, 1)
- (7) *On sanottu, että maapallon lämpötila nousee 1,5 -3 astetta, oli ko se nyt, tällä vuosisadalla. Tulee lisää sään ääri-ilmiöitä, myrskyjä, tulvia, kuivuutta etc.* – – (vastaaja 13, 5)

Yhdyssanan määriteosa *ääri* tarkoittaa Kielitoimiston sanakirjan mukaan reunaa, raja-aluetta, syrjää tai laitaa. Tämän perusteella *ääri-ilmiö* käsitetään jonkinlaisena rajailmiönä, joka pysyy juuri nähtävissä olevan rajan sisäpuolella. Tämän lisäksi ilmiöitä nimitetään erilaisilla alakäsitteillä eli hyponyymeillä. Tällöin voisi ajatella, että substantiivi *ääri-ilmiö* toimii yläkäsitteenä eli hyperonyyminä muille nimeämiskäsitteille. Sään ilmiöitä nimitetään aineistossa esimerkiksi substantiiveilla *myrsky*, *metsäpalo*, *tulva*, *lumimyrsky* tai

lämpöennätys. Aineistossa toistuu myös ajatus luonnossa konkreettisesti näkyvistä muutoksista, kuten esimerkin (8) ilmaus *ajatus napajäätiköiden sulamisesta* havainnollistaa.

- (8) *Toisaalta pohjoisessa asuvana miellyttävä ajatus ettei olisi aina niin kamalan kylmä mutta toisaalta tietysti hirvittää **ajatus napajäätiköiden sulamisesta ja kaikesta siitä, mitä se lopulta aiheuttaa.*** (vastaaja 10, 1)

Luonnonkatastrofeista puhuminen lataa vahvaa mielikuvaa tuhosta ja vakavista seurauksista: ilmastonmuutoksen kuvaaminen luonnonkatastrofeina ei välttämättä kerro koko totuutta ilmiöstä, vaan näyttää pikemminkin sen pahimman toteutuman.

Ääri-ilmiöistä puhuttaessa aineistosta nousee esille antonyymejä eli vastakohtia liittyen sään kuvailuun (Fairclough 1989: 116). Vastakohtaisuus tulee esille muun muassa aiemmin käsittelemissäni ääri-ilmiöiden nimeämisissä. Esimerkkinä tästä ovat substantiivit *tulvat* sekä *kuivuus*: tulvassa vettä on enemmän kuin tavallisesti ja kuivuudessa vettä ei ole tai määrä on hyvin vähäinen. Tulvalla tarkoitetaan sitä, kun vesi nousee rantaviivan yläpuolelle ja kuivuudella sateettomuutta tai veden puutetta. (KS 2021 s.v. *tulva, kuivuus*) Niin kuin *ääri-ilmiön* käsitteessä, on myös substantiivin *tulva* merkityksessä käsitys rajan olemassaolosta. Myös substantiivin *myrsky* taustalla on havaittavissa ajatus rajojen rikkomisesta: myrskystä puhutaan silloin, kun tuulennopeus ylittää tietyn rajan. Ilmastonmuutos käsitetään varsin voimakkaana ilmiönä, johon liitetään vahvasti rajoja lähestyvä tai rikkova luonne.

Talvi ja kesä mainitaan usein ääri-ilmiöiden kanssa samassa yhteydessä. Lisäksi vuodenaikojen yhteydessä mainitaan usein adjektiivit *kuuma* ja *kylmä*, jotka ovat antonyymejä ja kuvaavat vastakohtaisuutta. Tämä näkyy esimerkissä (9).

- (9) *Ilmastonmuutos voi näkyä tulevaisuudessa niin, että **kesät ovat kuumempia ja talvet kylmempää** --> **äärisäätilmiöt.*** (vastaaja 11, 1)

Antonyymit *kuuma* ja *kylmä* kuvaavat liukuvaa ominaisuutta. Adjektiivien komparatiivijohdosten käyttö ilmaisee lämpötilan muuttumista vertailun keinoin (VISK 2008 § 633). Komparatiivijohdokset *kuumempia* ja *kylmempää* ilmentävät siis, että lämpötilat tulevat voimistumaan tulevaisuudessa nykyisyyteen verrattuna. Huomionarvoista on myös esimerkin (10) toisenlainen huomio sään muutoksesta.

- (10) *Suomelle ominaiset vuodenaajat häipyvät hiljalleen pois; kylmemmät kesät, lämpimämmät talvet. Toisaalta myös sään ääri-ilmiöt lisääntyvät eli talvella voi olla yhtäkkiä pakkaskausia ja lumimyrskyjä sekä kesällä vuosittaisia lämpöennätyksiä. Toisinsanoen säästä on tullut paljon epävakaampaa ja arvaamattomampaa kuin aiemmin.* (vastaaja 20, 1)

Tyypillisesti talveen liitetään pakkanen, kylmyys ja lumi, mutta esimerkissä tulee ilmi myös talven liittäminen lämpöön. Kesän kuvauksessa käytetään esimerkiksi adjektiiveja *lämpö* ja *kuumuus*, mutta kuten talvenkin kohdalla, myös kesään liitetään tässä kontekstissa kylmyys. Tällainen normista poikkeava käsitys ilmentää sään epävakaaisuutta, kuten myös esimerkissä mainitaan suoraan.

Kiinnostavaa on myös se, mitä ei ole sanottu: vastauksissa mainitaan lukuisia kertoja vuodenaajoista talvi sekä kesä, mutta kevät ja syksy jäävät pois. Antonyymit *kesä* ja *talvi* nähdään ikään kuin toistensa ääripäinä, jotka edustavat vuodenaikojen rajatapauksia. Poikkeuksen tekee syksyn maininta esimerkissä (11).

- (11) – – *Oulussa tarkenee syksyisinkin.* (vastaaja 15, 2)

Substantiivien *syksy* ja *kevät* mainitsematta jättäminen luo vuodenaajoista suppeamman kuvan, kun Suomen neljästä vuodenaajasta keskitytään vain kahteen. Syksyn kuvaillaan olevan lämpimämpi kuin ennen, mikä myös kuvaa vuodenaikojen rajojen hämärtymistä.

3.2. Talousdiskurssi

Talousdiskurssissa ilmastonmuutos käsitetään vahvasti rahankulutukseen, hintoihin tai veroihin vaikuttavana ilmiönä. Tutkimustulokseni on jokseenkin yhteneväinen Tapanisen (2020) tuloksen kanssa, jossa nousi esille liiketaloutta ja politiikkaa käsittelevä puhetapa. Nämä puhumisen tavat näkyivät ekologista liiketoimintaa painottavan puhetavan yhteydessä. (Tapaninen 2020: 39–43.) Aineistossani diskurssi aktivoituu erityisesti avokysymysten vastauksissa, joissa pyydettiin pohtimaan, miten ilmastonmuutos vaikuttaa vastaajien arkielämään joko tällä hetkellä tai tulevaisuudessa. Diskurssi aktivoituu substan-

tiivin *raha* lisäksi sanavalinnoista, jotka ilmentävät rahan kulutuksen kohdetta, kuten esimerkin (12) *polttoaineveroa*. Otan analyysissä huomioon myös adjektiivivi- (*uusia*) sekä verbivalintoja (*tulee nousemaan*).

- (12) *En osaa pelätä ilmaston muutosta. Enkä juurikaan ajattele sitä. Ainoastaan, jos sen varjolla **keksitään uusia veroja tai korotetaan polttoaineveroa***. (vastaaja 26, 1)
- (13) – – *Yhden muutoksen olen huomannut: **sähkön siirtoa on alettu verottamaan enemmän ja kovilla pakkasilla pörssisähkön hinta tulee nousemaan aivan kipurajoille asti***. – – (vastaaja 9, 3)
- (14) *En usko, että näkyy muuten kuin **kukkarossa***. (vastaaja 26, 1)

Esimerkin (12) verbivalinta *keksitään* implikoi jonkin uuden suunnittelemista, mutta myös päänäpiston saamista (KS 2021 s.v. *keksiä*). Myös adjektiivivalinta *uusi* kuvastaa jotakin, mitä ei ole ennen ollut. Substantiivit *vero* ja *polttoainevero* esittävät rahankulutuksen konkreettisen kohteen, jolloin ilmastonmuutos nähdään siis uusien rahanmenojen aiheuttajana. Esimerkin (13) verbivalinnat *on alettu verottamaan enemmän* ja *tulee nousemaan* kuvaavat jo olemassa olevien hintojen nousua. Hintojen nousua kuvataan esimerkiksi myös voimakkaalla substantiivivalinnalla *kipuraja*, jolla tarkoitetaan, että rajan eli tietyn hinnan ylityksestä aiheutuisi ongelmia (KS 2021 s.v. *kipuraja*). Myös esimerkin (14) substantiivivalinta *kukkaro* kuvaa rahankulutuksen muutosta kuluttajalla. Kuten aiemmin säädiskurssin yhteydessä jo totesin, ilmastonmuutos nähdään rajoja lähestyvänä tai niitä rikkovana ilmiönä, joka ilmenee varsinkin esittämieni verbivalintojen kautta hinnan nousuna.

Ilmastonmuutoksen nähdään olevan yhteydessä myös politiikkaan, joka aktivoi **politiikkadiskurssin**. Erityisesti vihreä puolue liitetään ilmiöön, mikä näkyy siitä, ettei muita puolueita ole mainittu aineistossa kertaakaan. Tämä näkyy esimerkissä (15).

- (15) ***Vihreiden poliittinen valta on heikentänyt Suomen selviytymis systeemejä vakavasti***. (vastaaja 5, 4)

Myös vallan käsite tulee esille siinä yhteydessä, kun puhutaan politiikasta ilmauksella *vihreiden poliittinen valta*. Aina valtaa ei kuitenkaan mainita suoraan, vaan sen voi havaita sanavalintojen käytöstä. Aineistossani esiintyvissä vastauksessa mainitaan esimerkiksi ilmaus *vihreät pakotteet*, jotka vastaaja haluaa väistää esimerkissä (16).

(16) – – *Pakko miettiä omat kuinka väistää omassa taloudessaan "vihreät pakotteet"...* (vastaaja 5, 4)

Pakote on erittäin tunnelatautunut sana, jolla voidaan tarkoittaa pakotuskeinoina käytettäviä pakkotoimia, jotka voivat aiheuttaa valitettavia seurauksia normin rikkojalle (KS 2021 s.v. *pakote*). *Pakote*-sana tuo esille valtasuhteita, koska pakottamisessa valta kohdistuu pakotettavaan. Valta voi koskettaa yksittäisen henkilön lisäksi myös laajempaa käsitettä, kuten valtiota. Muun muassa esimerkissä (15) on havaittavissa valtasuhde vihreiden puolueen ja Suomen valtion välillä.

3.3. Vähättelydiskurssi

Yksi havaitsemani tapa käsittää ilmastonmuutos on asian kieltäminen tai vähättely, joka tulee ilmi kieltoimuotoisen verbin (*ei ole*) ja substantiivivalintojen (*vouhotus*, *ilmastohöpinä*) käytöstä. Vähättelydiskurssi on samankaltainen verrattuna Tapanisen (2020: 31) havaitsemaan ilmastoskeptiseen puhetapaan. Ilmastonmuutoksen kieltäminen näkyy esimerkistä (17).

(17) *Ei ole ilmastonmuutosta* (vastaaja 19, 1)

Kieltoimuodon käyttö kiistää ilmastonmuutoksen olemassaolon täysin. Tällainen lähestymistapa on aineistossani varsin harvinaista ja yleensä vähättely tulee ilmi pikemminkin erilaisten sanavalintojen käyttönä. Erilaiset ilmastonmuutoksesta käytettävät nimeämiset esimerkeissä (18) ja (19) kuvaavat sitä, millä tavalla vastaajat tuottavat ilmastonmuutosta.

(18) – – *Suomessa tämä vouhotus on mennyt äärimmäisyyksiin, mutta täytyyhän "äärinuorisolla" aina olla joku asia, millä vouhottaa.* – – (vastaaja 13, 5)

(19) *Ei mitenkään,,ainoa tuo ilmasthöpinä joka tuutista* (vastaaja 4, 5)

Sanavalinta *vouhotus* luo mielikuvaa jonkinnäköisestä aiheettomasta toiminnasta. Lisäksi ilmastonmuutoksen nähdään olevan juuri nuorisolle tärkeä asia viitaten termiin *äärinuoris* esimerkissä (18). Yhdyssanan määriteosa *ääri* rajaa nuorisosta erillisen joukon, joka nähdään jotenkin muusta nuorisosta poikkeavana. Esimerkissä (19) käytetty nimeäminen *höpinä* merkitsee perätöntä tai turhaa puhetta (KS 2021 s.v. *höpinä*). Adjektiivi *turha* puolestaan merkitsee muun muassa arvotonta, merkityksetöntä tai kuviteltua (KS 2021 s.v. *turha*). Nimeäminen antaa ilmastonmuutokselle kuvitellun luonteen, jolloin ilmiötä ei nähdä todellisena, vaan se voidaan käsittää jopa keksittynä. Sama havainto toistuu esimerkissä (20).

(20) – – *Hihhuleiden keksimä juttu jolla perustellaan sitä tätä ja tuota. Muutos ja keskilämpötilan vaihtelu ovat aivan eri asioita.* (vastaaja 7, 3)

Substantiivilla *hihhuli* viitataan ’kiihkomieliseen uskonnollisen liikkeen kannattajaan tai intoilijaan’ (KS 2021 s.v. *hihhuli*). Tämä luo vaikutelman, ettei vastaaja näe ilmastonmuutosta todellisena, vaan se näyttäytyy pikemminkin kiihkoiluna. Ilmiöstä puhuminen keksittynä juttuna antaa vaikutelman, että ilmiö on syntynyt ihmisen toimesta. Kielitoimiston sanakirjan mukaan keksiminen viittaa ensisijaisesti ajatteluun ja henkiseen toimintaan. Termillä viitataan myös havaitsemiseen kuten näkyväksi saamiseen tai oivaltamiseen (KS 2021 s.v. *keksiä*). Jos ilmiö luonnehditaan ajatuksen tasolla keksityksi, ilmastonmuutos vaikuttaa abstraktilta käsitteeltä, jolla ei ole konkreettista esiintymää.

Vähättely tulee ilmi myös **luonnollisuuskurssissa**, joka kielentää ilmastonmuutosta normaalina ja luonnollisena tapahtumana. Ilmastonmuutoksen käsittäminen luonnollisena ilmiönä näkyy esimerkiksi vastauksissa, joissa todetaan ilmastonmuutoksen olevan jatkuva maapallon luonteeseen perustuva tapahtuma, jota ei voi estää. Olen ottanut aineistossa huomioon kaikki ilmaukset, jotka sisältävät niin adjektiiveja, substantiiveja kuin verbejä. Luonnollisuuskurssi aktivoituu esimerkiksi adjektiivista *luonnollinen*, substantiivilausekkeista *maapallon olemassaolo*, *normaali lämpötilanvaihtelu*, *lämpimiä kausia* ja *kylmiä kausia* ja verbivalinnasta *on ollut käynnissä*.

(21) *Luonnollinen tapahtuma, ihmisistä riippumaton.* (vastaaja 14, 4)

(22) *Ilmastonmuutos on ollut käynnissä koko maapallon olemassaolon ajan. Välillä tulee kylmiä jaksoja ja välillä lämpimiä.* (vastaaja 26, 1)

- (23) *Minun havaisemani ilmastonmuutokset sopivat hyvin **normaalin lämpötilanvaihtelun piiriin**. Esim. 1930-luvulla on vanhempien ihmisten kertoman mukaan ollut todella lämpimiä kesiä.* (vastaaja 13, 5)

Esimerkit (21) (22) ja (23) ilmentävät sitä, kuinka ilmastonmuutos koetaan luonnollisena osana maapallon toimintaa. Luonnollisuus merkitsee muun muassa aitoutta, normaaliutta, tavanomaisuutta tai itsestään selvyyttä (KS 2021 s.v. *luonnollinen*). Ilmastonmuutoksen käsittäminen luonnollisena ilmiönä sulkee pois ihmisen osallisuuden, eli ilmiö nähdään ihmisen vaikutusalueen ulkopuolisena tapahtumana. Ihmisen toiminnalla ei ole siis osuutta ilmastossa tapahtuviin muutoksiin, vaan muutokset ovat olemassa ilman ihmisiäkin. Esimerkin (22) verbivalinta *on ollut käynnissä* ilmentää sitä, kuinka ilmastossa tapahtuvat muutokset ovat olleet nähtävissä koko maapallon olemassaolon ajan. Adjektiivin *normaali* voidaan ajatella olevan synonyyminen adjektiiville *luonnollinen*, jonka merkitystä käsittelemme aikaisemmin. Esimerkeistä (22) ja (23) molemmat havainnollistavat ajatusta, jonka mukaan ilmaston vaihtelu menneisyydestä aina tähän päivään saakka on ollut luonnollista.

3.4. Huolidiskurssi

Aineiston vastauksissa esiintyy tunneilmauksia, joissa kuvaillaan huolestuneisuutta ilmastonmuutosta ja sen vaikutuksia kohtaan. Diskurssin aktivoivat tunteita ilmaisevat substantiivivalinnat, kuten *pelko*, *huoli*, *ahdistus*, *suru* ja *viha*. Otan analyysiin mukaan myös huolta ilmaisevat verbivalinnat *säälittää*, *hirvittää*, *ahdistaa*, *kiinnostaa*, *huolettaa* ja *pelottaa*. Tunneilmauksien käyttö tulee ilmi esimerkissä (24).

- (24) *Ilmastonmuutos herättää minussa **pelkoa** tulevaisuudesta. Minua **ärsyttää** myös suunnattomasti, että ihmiset eivät havahdu tähän **suuren ongelmaan** mikä **meitä** kohtaa.* (vastaaja 11, 1)

Huoli ilmastonmuutoksesta voidaan ilmaista myös kollektiivisena ilmiönä, kuten esimerkiksi (24) tehdään käyttämällä monikon ensimmäisen persoonan persoonapronominia *me* (VISK 2008 § 713). Kontekstin avulla voi huomata, että vastaaja osoittaa persoonapronominin viittaamaan ihmisiin yleisesti, jolloin hän ilmentää sitä, että huolen pitäisi koskettaa jokaista ihmistä. Huoli kuvataan yhteisöllisenä tilana, joka koskettaa kaikkia. Il-

mastonmuutosta kuvataan myös substantiivilausekkeella *suuri ongelma*, jonka perusteella ilmastonmuutos nähdään ongelmallisena ilmiönä. Lausekkeen adjektiivi *suuri* kuvaa vastaajan näkemystä ongelman vakavuudesta. Substantiivi *ongelma* tarkoittaa esimerkiksi harmia tai vaikeuksia (KS 2021 s.v. *ongelma*). Negatiiviset tunneilmaukset tulevat ilmi myös esimerkeissä (25) ja (26), joissa huoli kohdistuu eläimiin.

- (25) *Säälittää eläimistön vuoksi esim jääkarhujen elinpiiri sulaa* (vastaaja 24, 5)
- (26) *Pelkoa ja surua. Tuleville sukupolville maailma on erilainen kuin missä itse on kasvanut. Kasvoille ja eläimille ilmastonmuutos ja ihmisen muutkin toimet ovat katastrofi.* (vastaaja 21, 3)

Esimerkin (25) verbi *säälittää* kohdistuu jääkarhujen elinpiirin sulamiseen. Säälillä tarkoitetaan 'myötätuntoisuutta tai kärsimyksen kohdistuvaa osanoton tunnetta' (KS 2021 s.v. *sääli*). Ilmastonmuutoksen vaikutusten aiheuttama huoli nähdään siis koskettavan koko eliöstöä. Esimerkin (26) adjektiivi *erilainen* merkitsee muun muassa poikkeavaa (KS 2021 s.v. *erilainen*). Sanavalinta ilmaisee maapallon tulevaisuuden olevan poikkeava verrattuna nykyiseen tilanteeseen. Ilmastonmuutosta kuvataan myös substantiivilla *katastrofi*, joka tarkoittaa 'tuhoisaa tapahtumaa tai onnettomuutta' (KS 2021 s.v. *katastrofi*).

3.5. Vaikutusdiskurssi

Vaikutusdiskurssi aktivoituu ilmauksista, joissa ilmastonmuutos käsitetään ihmisen vaikutuksen alaiseksi ilmiöksi. Toisin kuin luonnollisuusdiskurssissa, tässä ihminen nähdään aktiivisena toimijana, joka on osallisena maapallon tapahtumissa. Toisinaan ihminen nähdään myös vaikutuksen ulottumattomissa olevana toimijana, jolloin ihmisen vaikutus on joko pientä, tai se puuttuu kokonaan. Vaikutusdiskurssi aktivoituu esimerkeissä (27) ja (28) substantiivivalinnoista (*ihminen, vaikutus*), persoonapronominista (*me*) ja substantiivilausekkeista *meidän ympäristö* ja *suuri ihmismäärä*. Aineistossani diskurssia aktivoi myös verbivalinnat (*vaikuttaa, kuluttaa*).

- (27) *Ilmastonmuutos tarkoittaa sitä, että ilmastolämpenee ihmisten tuottamien päästöjen takia esim. jäätiköiden sulaaminen, huonekaasujen kasvu jne.. Keskellä mitä me tehdään on vaikutusta meidän ympäristöön.* (vastaaja 11, 1)
- (28) *Suuri ihmismäärä kuluttaa maapalloa.* – – (vastaaja 17, 2)

Esimerkissä (27) substantiivin *ihminen* käyttö liittyy ihmisen osaksi ilmastonmuutosta: ihminen ei ole ulkopuolinen seuraaja, vaan tapahtumien osallinen. Persoonapronominin *me* käyttö luo ajatuksen ryhmistä. Tässä tapauksessa persoonapronominin käytöstä saa vaikutelman, että sillä viitataan yleisesti kaikkiin ihmisiin, eikä tiettyyn rajattuun joukkoon. *Me* viittaa kollektiiviseen joukkoon, johon kirjoittaja kokee itsekin kuuluvansa ryhmän jäsenenä. Huomioitavaa on myös se, miten esimerkissä ilmaistaan ihmisten suhdetta ympäristöön ilmauksella *meidän ympäristömme*. Genetiivimuotoinen ilmaus antaa vaikutuksen, että ihmiset omistaisivat ympäristön (VISK 2008 § 1232).

Aineistossa vaikutusdiskurssi aktivoituu myös esimerkissä (29). Ilmaisuihin *luonnon ehdoilla* antaa vaikutelman siitä, että ihmiset ovat omalla toiminnallaan laiminlyöneet luontoa. Ihmisen vaikutusta siis tavallaan kritisoidaan.

- (29) *Valitettavia, ikäviä ajatuksia siitä, että emme mene luonnon ehdoilla, vaan osittain itsekkäistä syistä viemme maapalloa kohti epänormaalialueita ja lopun alkua.* (vastaaja 16, 3)

Substantiivilauseke *luonnon ehdoilla* viittaa siihen, että luonto nähdään itsenäisenä yksikkönä, joka asettaa edellytykset toiminnalle. Ihmisen vaikutus luontoon on liian suurta, mikä johtaa ilmaston muuttumisen epänormaalin puolelle.

Aineistossa on havaittavissa myös vertauskuvallisuutta. Ilmastonmuutosta verrataan pyörään esimerkissä (30).

- (30) — — *Se on kuin pyörä joka on jo tosi hyvässä vauhdissa eikä sitä saada pysähtymään. Ilmasto muuttuu luonnollisestikin mutta ihmiset vaikuttaa siihen liian paljon että se muuttuu nopeampaa.* (vastaaja 12, 1)

Passiivimuotoinen verbivalinta *eikä saada pysähtymään* antaa vaikutelman hallinnan puutteesta. Vertaus vauhdissa olevaan pyörään saa ilmastonmuutoksen näyttämään nopeasti, jopa hallitsemattomasti etenevältä. Substantiivivalinta *ihmiset* kuvaa toistamiseen ihmisten vaikutusta ilmiöön: ilmastonmuutosta ei nähdä irrallisena, ihmisten vaikutuksen ulottumattomissa olevana ilmiönä. Vertauskuvallisuutta on myös esimerkissä (31).

- (31) *Tutkitun tiedon perusteella ilmastonmuutosta ei enää pystytä kovin pienin keinoin estämään, ainoastaan ehkä hidastamaan. Tiukempien ilmastotoimien*

*vaatiminen kohtaa jatkuvaa vastustusta, koska ei haluta nähdä todellisuutta. Nyt istutaan **bensa-auton** kyydissä joka kiihdyttää vauhdilla **ylämäkeen ilman jarruja**. (vastaaja 21, 3)*

Kuva autosta menossa ylämäkeen sisältää mahdollisuuden ylämäen kaartumisesta alamäkeen. Ilmaus *ilman jarruja* kuvaa pysähtymisen mahdottomuutta, mistä aiheutuu jo aikaisemmin mainitsemani tunne hallinnan puutteesta. Jarrujen aiheuttama kitkan puuttuminen johtaa alamäessä vauhdin kiihtymiseen hallitsemattomasti. Esimerkin perusteella ilmastonmuutosta luonnehditaan katastrofikuvaan kautta, jossa muutos ei ole enää kenenkään pysäytettävissä.

3.6. Ekologisuusdiskurssi

Ekologisuus tulee esille muun muassa ilmauksista, joissa kerrotaan omasta kiinnostuksesta tehdä ympäristöystävällisempiä valintoja. Diskurssi aktivoituu muun muassa lausekkeista *parempia valintoja, ilmastoystävällisiä valintoja, uusi tavara ja uudistuva energia*.

- (32) *Aina on vara parantaa ja tehdä pikkuisen **parempia valintoja**. Luovuttaa ei saa.* (vastaaja 21, 3)
- (33) *— Omassa asumisessa ja liikkumisessa on tehtävä **ilmastoystävällisiä valintoja**. —* (vastaaja 20, 1)
- (34) *Arjessa ei paljon, **uuden tavaran vähäisempää osteluna** ja itse rakentamisella. Sähköyhtiö tarjoaa **uudistuva energiaa** —* (vastaaja 12, 1)

Esimerkeissä (32) ja (33) toistuu substantiivi *valinta*, joka implikoi useita eri mahdollisuuksia ilmastonmuutoksen huomioimiseen omassa toiminnassa. Adjektiivit *parempi* ja *ilmastoystävällinen* kuvaavat valinnan laatua eli sitä, millaisista valinnoista on kyse.

Osassa vastauksista ilmenee myös toisenlainen lähestymistapa ekologisuuteen: ilmauksissa ei tällöin suoraan ilmaista, mikä on ekologista, vaan pikemminkin mikä ei ole. Asia esitetään siis käänteisesti kritisoimalla epäekologisia valintoja ja tapoja. Tämä käy ilmi esimerkiksi (35), jossa diskurssin aktivoi ilmaus *energian osto ulkomailta on tekopyhä*.

- (35) *Esim. energian osto ulkomailta on tekopyhää. Tuulivoima epäluotettavaa ja systeemit vanhetessaan ongelmajätettä. Sähköautoilu: mitä ekologista on kaivella maat ja mannut akkuminaalien vuoksi ja vanhetessaan ne ovat ongelmajätettä.* (vastaaja 17, 2)

Adjektiivin *tekopyhä* käytössä on vahva tunnelataus ja sillä tarkoitetaan esimerkiksi teeskentelyä (KS 2021 s.v. *tekopyhä*). Ekologisuus tulee esille myös verbivalinnoista, joissa verbi kuvaa jonkin toiminnan vähenemistä. Tällaisia verbivalintoja ovat esimerkin (36) *en osta* sekä esimerkin (37) *ei riitä, on ostettava vähemmän ja on lopetettava*.

- (36) – – *En osta juurikaan pikamuotia vaan panostan kestävyYTEEN ja laatuun.* (vastaaja 10, 1)
- (37) *Kulutuksen vähentämisenä, kierrätys ei riitä, asioita on yksinkertaisesti ostettava vähemmän. Esim. pikamuoti ja kertakäyttötavaroiden käyttö on lopetettava. On mietittävä mistä ja mitä tilaa/ostaa.* – – (vastaaja 20, 1)

Kieltomuoto *en osta* kiistää epäekologiset toimintatavat eli pikamuodin käytön. Verbi siis kritisoi pikamuodin kulutusta. Vastaaja kuvailee omaa toimintaansa adjektiivivalinnoin *kestävyys* ja *laatu*. Esimerkin (37) verbivalinnat *on ostettava vähemmän ja on lopetettava* kuvailevat epäekologisten toimintatapojen välttämistä. Ekologisuusdiskurssissa kuvataan siis, kuinka ilmastonmuutoksen nähdään olevan yhteydessä ekologisiin valintoihin.

3.7. Liikediskurssi

Liikediskurssi aktivoituu aineiston vastauksissa, joissa ilmastonmuutokseen liitetään ihmisten liikkuminen ja siirtyminen paikasta toiseen. Diskurssi aktivoituu esimerkiksi substantiivivalinnoista *väestöpako, massamuutto, ilmastopakolaisuus, ilmastopakolaisia ja pakolaispolitiikka*. Lisäksi otan mukaan analyysiin ilmaisut *asuminen käy mahdottomaksi, ihmisten liikkumiseen pois alueelta, ajaa väkimassoja liikkeelle ja johtaa väestöpakoihin tietyiltä alueilta*. Diskurssi tulee hyvin esille esimerkeissä (38) ja (39).

- (38) – – *Myrskyt isonee kaikkialla ja ilmasto muuttuu nopeampaa tahtiin mitä luonto pystyy siihen mukautumaan, joka johtaa siihen että asuminen jossain paikoissa käy mahdottomaksi joka johtaa ihmisten liikkumiseen pois alueelta ja ilmasto pakolaisten lisääntymiseen.* (vastaaja 12, 1)

- (39) *Ilmasto muuttuu hallitsemattomasti huonompaan suuntaan aiheuttaen vakavia seurauksia ympäri maapalloa, joka johtaa luonnon katastrofeihin, joka johtaa myöhemmin väestöpakoihin tietyiltä alueilta, mikä (esim Euroopassa) tulee aiheuttamaan massamuuttoa vaikkapa pohjoismaihin missä vaikutukset eivät ole näkyneet niin voimakkaina kuin vaikkapa Välimeren alueella.* (vastaaja 20, 1)

Ilmastonmuutoksen vaikutuksista puhuttaessa toistuu kuvaukset jonkinlaisesta liikkeestä, joka ilmentää jonkinasteista pakonalaista liikettä. Substantiivi *pakolaisuus* viittaa itsessään liikkeeseen, jossa tavoitteena on paeta tai jättää jotain taakseen. Toisaalta sanaan *pako* liittyy myös kuva uhasta, jonka luota yritetään päästä pois (KS 2021 s.v. *pako*). Adjektiivivalinta *mahdoton* kuvaa sitä, kuinka ilmastonmuutoksen vaikutukset aiheuttavat tiettyjen paikkojen muuttumisen asuinkelvottomaksi. Mahdottomalla tarkoitetaan muun muassa kelvotonta, sopimatonta tai kauheaa. (KS 2021 s.v. *mahdoton*)

Verbi *johtaa* pitää sisällään merkityksen 'aiheuttaa jotakin' (KS 2021 s.v. *johtaa*). Tässä tapauksessa ilmastonmuutoksen nähdään johtavan esimerkin mukaisesti *väestöpakoihin tietyiltä alueilta*. Myös *massamuutto* käsittää kuvan liikkeestä, mutta substantiivin *muutto* tunnelataus ei ole niin vahva verrattuna pakolaisuuden tai paon merkitykseen. Tämän lisäksi *muutto* implikoi vapaaehtoisempaa toimintaa verrattuna substantiiviin *pako*. Liikediskurssi näkyy myös esimerkissä (40).

- (40) – – *Kuivuus ja kuumuus ajaa väkimassoja liikkeelle.* (vastaaja 13, 5)

Verbin *ajaa* merkityksessä on mukana käsitys liikkeestä, joka ei perustu vapaaehtoisuuteen. Verbillä siis tarkoitetaan pakottavaa liikettä eteenpäin tai pois. (KS 2021 s.v. *ajaa*) Ilmastonmuutos liikkeelle laittavana voimana nähdään sääilmiöiden kautta, eli 3.1. luvussa käsittelemäni säädiskurssi limittyy usein liikediskurssin kanssa yhteen. Esimerkissä (40) tämä näkyy adjektiivivalinnoista *kuivuus* ja *kuumuus*.

Liikediskurssi aktivoituu myös vertauskuvallisuudesta, joka kuvaa ihmisten tai eläinten tarvetta muuttaa ilmastossa tapahtuvien muutosten takia. Vertaus näkyy suoraan esimerkeistä (41) ja (42).

- (41) *Ensin pitää tajuta että maa on "lämmöstä ja kosteudesta" koostuva kokonaisuus. Ihminen asuinpaikkoineen on kuin muurahainen metsässä.* – – (vastaaja 5, 4)
- (42) *"Muurahaisen pitää rakentaa uusi pesä, jos sade/tulva tuhosi entisen. Tai jos aurinko ei paista enää siihen juuri sopivasti. Tai jos karhu päätti kaivautua talviunille siihen." Muurahainen EI voi muuta tehdä.* (vastaaja 5, 4)

Ihmisen vertaaminen muurahaiseen suhteuttaa ensinnäkin ihmisen kokoa maapalloon nähden. Muurahainen kuvataan pienenä oliona, joka liikkuu ensimmäisenä ilmastossa tapahtuvien muutosten tieltä. Esimerkin (42) modaaliverbi *pitää* esittää tekemisen välttämättömänä toimintana (VISK 2008 § 1551). Ihmisellä ei ole siis muuta vaihtoehtoa, kuin sopeutua ilmastonmuutoksen vaikutuksiin muuttamalla. Esimerkissä mainitaan myös *sade* ja *tulva*, jotka vahvistavat havaintoani siitä, että liikediskurssi limittyy usein säädiskurssin kanssa.

3.8. Muutosdiskurssi

Havaitsin vastauksissa sanavalintoja, jotka ilmentävät ilmastossa tapahtuvan muutoksen laatua. Koska kyse on jonkinlaisesta muutoksesta, ovat ajanmääreet *nykyisyys* ja *tulevaisuus* myös vahvasti yhteydessä tähän diskurssiin. Vastauksissa ilmeni käsitys, jonka mukaan ilmastonmuutoksen tila tulee muuttumaan kohti epänormaalia, kuten esimerkin (43) synonyymisistä adjektiivivalinnoista *epänormaalimpaa* ja *epätavallista* voi huomata.

- (43) *Sitä, että ilmasto muuttuu nykyisestä kohti epänormaalimpaa tai epätavallista. Suurimpana syynä pidän omaa käytöstämme.* (vastaaja 16, 3)
- (44) – – *Epätavallisetkin kasvit kasvat pohjoisessa.* (vastaaja 16, 3)

Tällöin ilmastonmuutoksen voisi nähdä janana, jonka toisessa päässä menneisyys kuvastaa normaaliutta ja tulevaisuus epänormaaliutta. Muutos kohti epänormaalia pitää sisällään ajatuksen, että ilmasto on jossain vaiheessa ollut normaalimpi. *Epänormaal*in käsite pitää sisällään merkityksen 'luonnoton', mistä saa vaikutelman ilmastonmuutoksen voimistumisen merkitsevän luonnotonta tapahtumaa. Esimerkin (44) lauseke *epätavallisetkin kasvit* viittaavat tilanteeseen, joka poikkeaa normista.

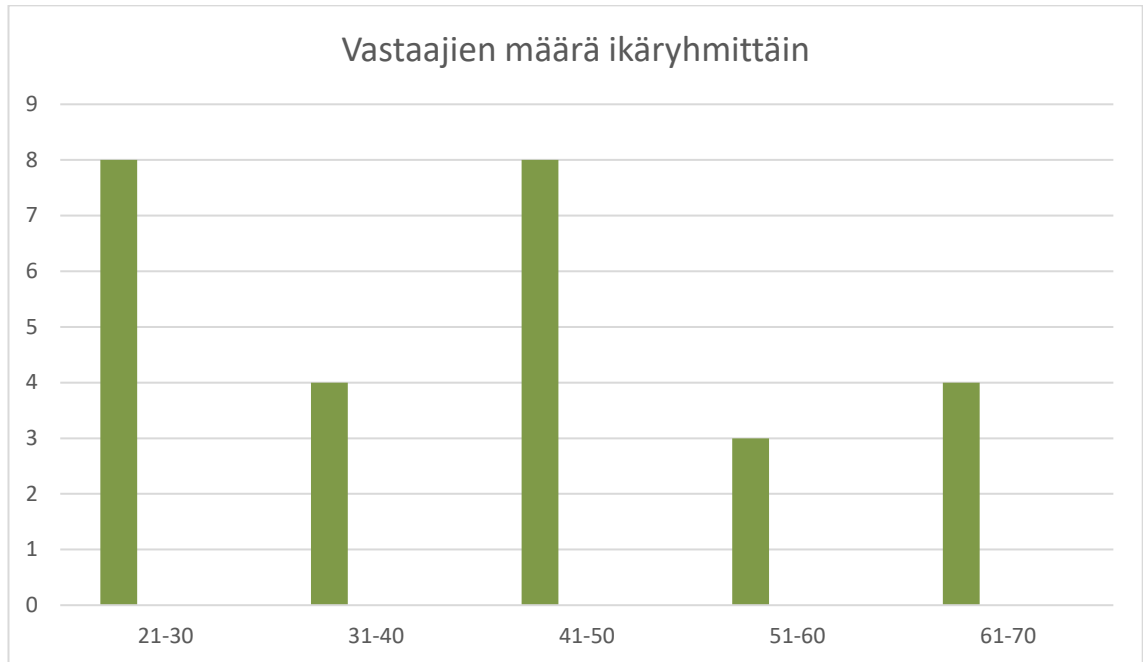
(45) *Ilmastonmuutos herättää minussa pelkoa **tulevaisuudesta**.* – – (vastaaja 11, 1)

Normaalin ja epänormaalin vastakkainasettelun lisäksi aineistossa toistuu ajankäsitteiden vastakohtaisuus. Ilmastonmuutoksen tulevaisuutta pidetään nykyiseen verrattuna epäta-
vallisena, esimerkissä (45) jopa pelottavana. Tulevaisuudesta puhuttaessa ilmastossa ta-
pahtuva muutos nähdäänkin poikkeavana. Muutosdiskurssin idea onkin päinvastainen
kuin aikaisemmin esittämässäni luonnollisuusdiskurssissa, jossa ilmastonmuutos näh-
dään nimenomaan luonnollisena ilmiönä.

3.9. Diskurssien vertailu ikäryhmittäin

Seuraavaksi tarkastelen toista tutkimuskysymystäni eli sitä, vaikuttaako ikä vastaajien
diskursseihin jollain tapaa. Koska vastaajia on aineistossani niin vähän, diskurssien poik-
keavuudet ryhmien välillä eivät oletetusti ole kovinkaan suuret. Suurempi vastaajamäärä
mahdollistaisi paremman vertailuaineiston. Havainnollistan kuitenkin aineistossa esiinty-
viä eroavaisuuksia aineistoni perusteella, vaikka eroavaisuudet jäävät suhteellisen pie-
niksi huomioiksi. Olen jakanut ikäryhmät viiteen eri osioon: 21–30-, 31–40-, 41–50-, 51–
60- ja 61–70-vuotiaat. Seuraava kaavio havainnollistaa vastaajien jakautumista ikäryh-
miin. (ks. kaavio 1).

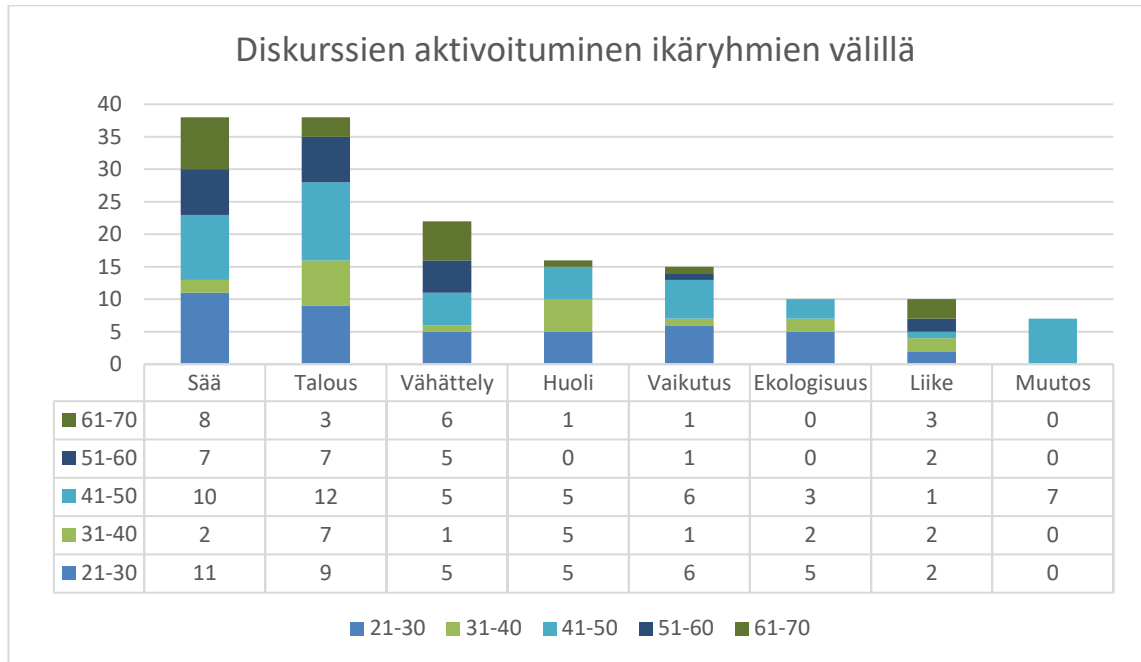
KAAVIO 1.

Kaavion vasen reuna kertoo vastaajien lukumäärän. Palkkien alapuolella näkyy vastaajien ikäryhmät, jotka on jaettu niin, että ryhmän sisällä ikä voi vaihdella 9 vuodella. En ole ottanut analyysissä lainkaan huomioon vastaajien sukupuolta, koska en koe sen olevan merkityksellistä tutkielman kannalta.

Havainnollistan diskurssien yleisyyttä ikäryhmien välillä diagrammein (ks. kaavio 2). Otan analyysissä huomioon vain päädiskurssit vähäisen vastaajamäärän vuoksi. Pylväät edustavat diskursseja, joiden lukumäärät on ilmoitettu kaavion vasemmassa reunassa. Eri värit pylväissä kuvaavat puolestaan ikäryhmien osuutta esiintyvissä diskursseissa. Selkeyttämisen vuoksi mukana on taulukko, joka esittää aktivoituvien diskurssien lukumäärän numeroin.

KAAVIO 2.

Aineistoni yleisin diskurssi eli säädiskurssi on havaittavissa jokaisessa ikäryhmässä, tosin 31–40-vuotiailla se ei ole yhtä vallitseva suhteessa muihin ryhmiin. Tämä johtuu todennäköisesti aineiston koosta. Ilmastonmuutoksen rinnastaminen politiikkaan tai rahankäyttöön näkyy varsinkin 41–50-vuotiaiden vastauksissa, kun taas 61–70-vuotiailla tämänkaltaiset käsitykset ovat varsin vähäisiä. Vähättelydiskurssi, johon olen sisällyttänyt aladiskurssiksi luonnollisuusdiskurssin, edustuu hyvin tasaisena kaikissa ryhmissä.

Tähän mennessä suurin ero tulee näkyville vähättelydiskurssin tarkastelussa: alle 50-vuotiaat vastaajat pitävät ilmastonmuutosta huolestuttavampana verrattuna yli 50-vuotiaiden käsityksiin. Vastauksissa, joissa sanavalinnat aktivoivat huolidiskurssin, kuvaillaan ilmastonmuutoksen aiheuttavan myös muita vahvoja, negatiivissävytteisiä tunnetiloja. Yli 50-vuotiaiden puhettavassa tulee myös esille näkemys, jossa kuvaillaan ihmisen vaikutusta ilmastonmuutokseen. Ihminen nähdään joko aktiivisena vaikuttajana tai toisessa tapauksessa vaikutusta ei pidetä merkittävänä. Ekologinen puhetapa jakaa ikäjakauman kahtia niin, että 21–50-vuotiaat vastaajat korostavat ekologisuuutta ilmastonmuutoksesta puhuttaessa. Yli 50-vuotiaiden vastauksissa ympäristöystävällisyys ei tule esille lainkaan.

Ihmisten tai eläinten muuttoa ja liikettä kuvaavat sanavalinnat ja ilmaukset jakautuvat aineiston perusteella tasaisesti kaikenikäisillä vastaajilla. Viimeisen eli muutosdiskurssin

jakautuminen vastaajien iän perusteella keskittyy vahvasti ainoastaan 41–50-vuotiaiden ryhmään. Diskurssi painottaa ilmastonmuutoksen näkymistä tulevaisuudessa epänormaalina tai normista poikkeavana.

Aineiston perusteella näyttää siltä, että vanhemmat vastaajat kuvaavat ilmastonmuutosta erityisesti sään kuvailun kautta. Esittelen säädiskurssin luvussa 3.1., jossa totean diskursseille olevan ominaista sään kuvaaminen esimerkiksi lämpötilan tai sademäärän kuvaamisen kautta. Säästä puhutaan usein ääri-ilmiöiden, kuten metsäpalojen tai tulvien avulla. Alle 50-vuotiaiden ikäluokissa esiintyvät diskurssit ovatkin monipuolisempia verrattuna tätä vanhempien vastaajien diskursseihin.

4. PÄÄTÄNTÖ

Tutkimukseni tarkoituksena on ollut selvittää diskurssianalyysin keinoin, miten Oulun seudun asukkaat kielentävät ilmastonmuutosta. Olen kerännyt aineistoni jakamalla sähköistä kyselylomaketta Facebookin ryhmissä Oulun Puskaradio ja Puskaradio Oulun seutu aikavälillä 29.9.–22.10. Aineistoni koostuu yhteensä 27 vastauslomakkeesta, joista olen eristänyt 118 vastausta. Olen vastannut kahteen tutkimuskysymykseen, jotka ovat seuraavat:

1. Mitä ilmastonmuutosdiskursseja Oulun seudun asukkaiden vastauksissa esiintyy?
2. Millaisia eroja diskurssien aktivoitumisessa on eri ikäryhmien välillä?

Tämän tutkimuksen teoreettisena ja metodisena viitekehyksenä toimii diskurssianalyysi. Sovellan analyysissa Faircloughin kriittisen diskurssianalyysin mallia keskittyen tutki-
maan aineistoani sanaston tasolla. Olen kiinnittänyt huomiota toistuviin substantiivi-, ad-
jektiivivi- ja verbivalintoihin. Tämän jälkeen olen nimennyt diskurssit toistuvien sanava-
lintojen pohjalta.

Analyysini pääpaino on nimeämilläni diskursseilla (ks. luvut 3.1.–3.8.). Olen eristänyt aineistosta sää-, talous-, vähättely-, vaikutus-, huoli-, ekologisuus-, liike- ja muutosdis-
kurssit. Tämän lisäksi olen tutkinut alaluvussa 3.9. toista tutkimuskysymystäni siitä, onko
diskurssien aktivoitumisella eroja eri ikäryhmien välillä. Olen tarkastellut, kuinka monta
kertaa diskurssit aktivoituvat jokaisessa ikäryhmässä ja vertaillut lopuksi tuloksia toi-
siinsa.

Ensimmäisessä luvussa olen tutkinut **säädiskurssia**, joka aktivoituu, kun ilmastonmuu-
tosta kuvataan erilaisina sään ilmiöinä. Tällaisia ovat esimerkiksi lämpötilan tai sademää-
rän muutokset, ääri-ilmiöt ja niiden tarkemmat nimeämiset sekä sään vastakohtien ku-
vaukset. Ääri-ilmiöiden, kuten tulvien, myrskyjen tai metsäpalojen, nimeäminen sekä
vastakohtien mainitseminen tuo esille käsityksen, jonka mukaan ilmastonmuutos nähdään
rajoja lähentelevänä tai jopa niitä rikkovana ilmiönä. Tällainen puhetapa kuvaa ilmaston-
muutosta varsin voimakkaana ilmiönä, mutta toisaalta käsitys voi jäädä pintapuoliseksi,
jos ilmiötä kuvataan vain sään kautta. **Talousdiskurssissa** ilmastonmuutosta kielenne-

tään talouteen, kuten hinnan muutoksiin, ja toisaalta myös politiikkaan vaikuttavana tekijänä. Käsitelyssä tulee myös esille ajatus, että ilmastonmuutos tuo näkyville poliittisia valta-asetelmia. **Vähättelydiskurssille** ominaista on ilmastonmuutoksen kieltäminen kieltomuodon käytöllä, mikä kiistää ilmastonmuutoksen olemassaolon täysin. Tämän lisäksi kieltäminen ilmenee erilaisten ilmiötä arvottavista sanavalinnoista, kuten substantiiveista *ilmastohöpinä* tai *vouhotus*. Toisaalta sanavalinnat aktivoivat myös **luonnollisuudiskurssin**, jossa ilmastonmuutos kuvataan luonnollisena tapahtumana esimerkiksi substantiivilausekkeella *normaali lämpötilanvaihtelu*.

Erilaiset tunnetiloja kuvaavat sanavalinnat aktivoivat **huolidiskurssin**, jossa ilmastonmuutos nähdään silloin vakavana negatiivisia tunteita aiheuttavana ongelmana. **Vaiikutusdiskurssin** olennaisin piirre on ihmisen näkeminen aktiivisena vaikuttajana ilmastonmuutoksessa. Olen huomionut vaikutusdiskurssin yhteydessä myös diskurssin aktivoivia vertauskuvia, jotka kuvaavat ihmisen hallinnan puutetta ilmastonmuutoksen suhteen. **Ekologisuusdiskurssi** aktivoituu puhetavasta, jossa on painotettu ympäristöystävällisyyttä. Sanavalinnat kertovat käsityksestä, jonka mukaan ilmastonmuutos vaikuttaa vastaajien ekologisten valintojen takana. Diskurssin aktivoivia sanavalintoja ovat esimerkiksi *pikamuoti* ja lauseke *uudistuva energia*. Ihmisten tai eläinten liikkumista käsittelevät puhuvat aktivoivat diskurssin, jota nimitän **liikediskurssiksi**. Ilmastonmuutos nähdään silloin liikkeelle panevana voimana, joka aiheuttaa esimerkiksi massamuuttoa ja pakolaisuutta. Viimeiseksi esittelemäni **muutosdiskurssi** kuvaa ennen kaikkea muutoksen tulosta muun muassa adjektiivivalinnoin *epänormaali* ja *epätavallinen*.

Viimeisessä aluvussa 3.9. olen tutkinut diskurssien aktivoitumista eri ikäryhmien välillä. Aineiston perusteella näyttää siltä, että alle 50-vuotiaiden vastauksissa diskurssit edustuivat tasaisemmin verrattuna tätä vanhempiin vastaajiin. Yli 50-vuotiaat vastaajat kuvailivat ilmastonmuutosta usein sään ilmiöiden kautta. 50–70-vuotiaiden vastauksista ei ilmene huolta ilmastonmuutosta kohtaan. Ekologisuuden korostuminen näkyy ainoastaan alle 50-vuotiailla.

Olen onnistunut vastaamaan tutkimuskysymyksiini keräämäni aineiston avulla. Esittelemäni diskurssit ovat tämän tutkimuksen tulosta, ja analyysini perustuu itse nimeämiini diskursseihin. Arvioin tutkimustuloksen olevan luotettava, sillä olen tehnyt tutkimusprosessin mahdollisimman näkyväksi kuvaamalla tutkimuksen etenemisen vaihe vaiheelta.

Lisäksi olen tuonut havaintoni näkyville aineistoesimerkkien avulla. Aineiston kerääminen kyselytutkimuksen avulla mahdollistaa sen, että tutkimus on helposti toistettavissa. Tutkielmani puute on kyselylomakkeen vastaajajoukon koko, joka muodostuu 27 vastaajasta. Suurempi vastaajamäärä olisi mahdollistanut ikäjakauman perusteellisemmän analyysin, mikä olisi antanut tarkempaa tietoa iän vaikutuksesta käsityksiin. Toisaalta uskon, että aineistoni on ollut tarpeeksi kattava tämän tutkielman kannalta.

Alkuperäiseen suunnitelmaani verraten en tavoittanut kyselylomakkeella ollenkaan vastaajia ikäryhmistä 16–20, 71–80 sekä yli 80 vuotta. Ongelmaksi muodostui siis nuorempien sekä vanhempien ikäryhmien edustajien tavoittaminen. Tämän vuoksi analyysini perustuu jäljelle jääneisiin ikäryhmiin, joiden ikäjakauma on 21–70-vuotiaat. Kyselyn tekeminen sähköisenä versiona rajaa osaltaan ihmisten mahdollisuuksia vastata kyselyyn. Tiedostan sen, että esimerkiksi paperisen kyselyn laatiminen olisi voinut ratkaista ongelman vanhemman ikäluokan tavoittamisesta.

Koska tutkin ilmastonmuutoksen vaikutuksia paikallisesti Oulun seudulla, voi aihetta tutkia jatkossa eri alueella. Tutkimukseni kohdealue sijoittuu Pohjois-Pohjanmaalle, joten aihetta olisi mielenkiintoista tutkia myös alueellisen vaihtelun näkökulmasta Suomessa: tutkimuksen tekeminen etelässä ja pohjoisessa antaisi mahdollisuuden tutkia aihetta vertailevasti. Aiheen tutkiminen eri alueilla mahdollistaisi puolestaan tulosten vertailun alueiden välillä. Toisaalta mielenkiintoisen tutkimuskohteen antaisi ekonominen aseman vaikutus ilmastonmuutoksen merkitysten antoon. Kyselylomakkeeni mahdollistaa tämänkaltaisen tutkimuksen, mutta olen jättänyt sen huomiotta tutkielman rajallisuuden vuoksi.

LÄHTEET

- FAIRCLOUGH, NORMAN 1989: *Language and power*. London: Longman.
- FAIRCLOUGH, NORMAN 1997: *Miten media puhuu*. Suomentaneet Virpi Blom ja Kaarina Hazard. Vastapaino: Tampere.
- Ilmasto-opas 2021: *Ilmastonmuutos ilmiönä*. <https://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/ilmio/-/artikkeli/962d9aa2-e7e3-4df5-89a2-9f1f653e0d4e/ilmastonmuutos-ilmiona.html>. (1.12.2021)
- JOKINEN, ARJA – JUHILA, KIRSI – SUONINEN EERO 2004: *Diskurssianalyysin aakkoset*. Vastapaino: Tampere.
- JOKINEN, ARJA – JUHILA, KIRSI – SUONINEN, EERO 1999: *Diskurssianalyysi liikkeessä*. Vastapaino: Tampere.
- KS = Kielitoimiston sanakirja. 2021. Helsinki: Kotimaisten kielten keskuksen verkkojulkaisuja 35. URN:NBN:fi:kotus-201433. <URL <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi>>. Päivitettävä julkaisu. Päivitetty 11.11.2021 [viitattu 3.12.2021].
- LAATIKAINEN, JUULIA 2021: *Ammatillista perustutkintoa suorittavien opiskelijoiden lukemistottumukset ja lukemisdiskurssit*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- LEPPÄVUORI, ANNA: 2016: *Turmien uhrit ja ongelmallisesti hukkuneet – Kuolemisen representaatiot ja kuolemadiskurssit mediassa*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- LIIMATTA, OUTI 2013: *Ammatillista perustutkintoa suorittavien opiskelijoiden asennoituminen äidinkielen oppiaineeseen*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.
- Oulun kaupunki. <https://www.ouka.fi/oulu/oulun-seutu>. (28.11.2021)
- PIETIKÄINEN, SARI – MÄNTYNEN, ANNE 2019: Uusi kurssi kohti diskurssia. Vastapaino: Tampere.
- SAVINIEMI, MAIJA 2015: On noloa, jos ammattilaiset tekevät tökeröitä kielioppivirheitä: toimitushenkilökunnan kielenhuoltotiedot, -käytännöt ja -diskurssit. Suomen kielen väitöskirja. Oulun yliopisto.
- TAPANINEN, SARA 2020: *”Mä sanosin niin, että mitä se vaikuttaa”*. Ilmastonmuutoksen merkitys elämys- ja luontomatkailuyrittäjien elämässä Pohjois-Suomen matkailualueella. Kulttuuriantropologian pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.

TÄTILÄ, REETTA 2014: *Yksilön ja yhteiskunnan diskurssit me naiset -lehden pääkirjoituksissa vuosina 1990, 2000 ja 2010*. Suomen kielen pro gradu -tutkielma. Oulun yliopisto.

VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVISTO, VESA – HEINONEN, TARJA-RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. SKST 950. Helsinki: SKS. <https://scripta.kotus.fi/visk/etusivu.php>. (29.11.2021)

LIITE. Kyselylomake.

Teen kandidaatintutkielmaa, jossa tarkoituksena on selvittää, miten eri ikäiset Oulun seudulla asuvat puhuvat ilmastonmuutoksesta. Tämän kyselyn vastaukset tulevat osaksi suomen kielen tutkielmaani. Tutkimukseen osallistuminen on täysin vapaaehtoista eikä osallistumatta jättämisestä ole sinulle mitään seuraamuksia. Kysely on tarkoitettu yli 16-vuotiaille Oulun seudun asukkaille.

Vastaukset käsitellään nimettömänä, eikä niistä voida tunnistaa yksittäistä henkilöä. Et-hän sisällytä vastaukseesi omia tai toisten henkilötietoja tai mitään sellaista tietoa, josta kyseisen henkilön voi tunnistaa. Kyselyn vastauksia säilytetään kandidaatintutkielman valmistumiseen saakka.

Ensimmäinen osio sisältää taustatietoja. Toisessa osiossa on avokysymyksiä ilmastonmuutoksen käsitteestä. Kolmannessa osiossa on monivalintakysymyksiä, ja neljännessä osiossa vastataan tarkentaviin lisäkysymyksiin.

Annan suostumukseni käyttää vastauksiani tutkimuksessa, jossa selvitetään Oulun seudun asukkaiden käsityksiä ilmastonmuutoksesta.

[ ]

1. Taustatiedot

Ikä *

16–20 vuotta

21–30 vuotta

31–40 vuotta

41–50 vuotta

51–60 vuotta

61–70 vuotta

71–80 vuotta

Yli 80 vuotta

Sukupuoli

Nainen

Mies

Muu

Kotipaikkakunta *

Oulun seutu (Oulu, Kempele, Liminka, Lumijoki, Tyrnävä, Muhos, Ii, Hailuoto)

Muu, mikä?

Koulutustausta

Peruskoulu

Lukio
Ammattikoulu
Ammattikorkeakoulu
Yliopisto
Muu koulutus, mikä?

Ammatti

---

2. Avokysymykset

Mitä *ilmastonmuutos* mielestäsi tarkoittaa? *

Mitä ajatuksia käsite *ilmastonmuutos* sinussa herättää? *

Perustele vastauksesi *

Millä tavoin ilmastonmuutos näkyy arjessasi? *

Perustele vastauksesi *

Pohdi, millä tavoin ilmastonmuutos tulee näkymään arjessasi tulevaisuudessa. *

Perustele vastauksesi *

---

3. Monivalintakysymykset

Valitse parhaiten omaa mielipidettäsi kuvaava vaihtoehto.

Olen kiinnostunut ilmastonmuutosta koskevista aiheista. *

Erittäin paljon

Jonkin verran

Vain vähän

En lainkaan

En osaa sanoa

Olen hankkinut itse tietoa ilmastonmuutoksesta. *

Erittäin paljon

Jonkin verran

Vain vähän

En lainkaan

En osaa sanoa

Olen puhunut ilmastonmuutosta koskevista asioista viime aikoina. *

Erittäin paljon

Jonkin verran

Vain vähän

En lainkaan

En osaa sanoa

Olen huolissani ilmastonmuutoksen vaikutuksista. *

Erittäin paljon

Jonkin verran

Vain vähän

En lainkaan

En osaa sanoa

4. Lisäkysymykset

Valitse parhaiten sopiva vaihtoehto. Anna tarvittaessa lisätietoja tekstikenttiin.

Työskenteletkö/ oletko työskennellyt ympäristöalalla? *

Kyllä, missä? _____

En

Kuulutko/oletko kuulunut mininkään järjestöön tai harrastetoimintaan, jossa käsitellään ympäristöasioita? *

Kyllä, mihin? _____

En

Onko käsityksesi ilmastonmuutoksesta muuttunut viime aikoina? *

Kyllä, miten? _____

Ei

En tiedä

Tarvitseeko mielestäsi ilmastonmuutoksen eteen tehdä ympäristöystävällisempiä ratkaisuja? *

Kyllä, mitä? _____

Ei, miksi ei? _____

En tiedä

Oletko itse tehnyt jotain ympäristöystävällisempiä ratkaisuja? *

Kyllä, mitä? _____

En, miksi et? _____

Kiitos vastauksistasi!